

Automatic Annotation of Images in Persian Scientific Documents Based on Text Analysis Methods

Azadeh Fakhrazadeh*

PhD in Digital Image Processing; Assistant Professor; Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IranDoc); Tehran, Iran Email: Fakhrazadeh@irandoc.ac.ir

Mohadeseh Rahnama

MSc in Computer Engineering; Alzahra University; Tehran, Iran; Email: m.rahnama@student.alzahra.ac.ir

Jalal A. Nasiri

PhD in Computer Engineering; Assistant Professor; Faculty of Mathematical Sciences; Ferdowsi University of Mashhad; Mashhad, Iran Email: jnasiri@um.ac.ir

**Iranian Journal of
Information
Processing and
Management**

Received: 07, Apr. 2021

Accepted: 16, May 2021

Abstract: In this paper a new method for annotating images in Persian scientific documents is suggested. Images in scientific documents contain valuable information. In many cases, by analyzing images one can understand the main idea and important results of the document. Due to explosive growth of image data, automatic image annotation has attracted extensive attention and become one of the growing subjects in the literature. Image annotation is the first step in image retrieval methods, in which descriptive tags are assigned to each image. Here, for image annotation the associated text is used. The caption and the part of the document that includes the reference to the image are considered. None phrases in the associated text are ranked based on five different methods: term frequency, inverse document frequency, term frequency-inverse document frequency, cosine similarity between word embedding of noun phrases in the text and the caption and using both term frequency-inverse document frequency and cosine similarity methods. Image tags in every method are the noun phrases with the highest rank. Suggested methods are evaluated on the test data from Iran scientific information database (Ganj), the main database of Persian scientific documents. Term frequency-inverse document frequency method gives the best results.

Keywords: Image Tagging, Text Analysis, Image Annotation, Image Retrieval, Metadata Extraction, Information Technology

**Iranian Research Institute
for Information Science and Technology
(IranDoc)**

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 37 | No. 3 | pp. 895-918

Spring 2022

<https://www.doi.org/10.35050/JIPM010.2022.839>

* Corresponding Author

ارائه روشی برای برچسب زدن تصاویر موجود در متون علمی فارسی با استفاده از روش‌های پردازش متن

آزاده فخرزاده

دکتری پردازش تصویر کامپیوتری؛ استادیار؛ پژوهشگاه
علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)؛ تهران، ایران؛
Fakhrzadeh@irandoc.ac.ir

محدثه رهنما

دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی کامپیوتر؛ گروه
مهندسی کامپیوتر؛ دانشکده فنی و مهندسی؛ دانشگاه
الزهر (س)؛ تهران، ایران؛
m.rahnama@student.alzahra.ac.ir

جلال‌الدین نصیری

دکتری مهندسی کامپیوتر؛ استادیار؛ دانشکده علوم
ریاضی؛ دانشگاه فردوسی مشهد؛ مشهد، ایران؛
jnasiri@um.ac.ir

مقاله برای اصلاح به مدت ۷ روز نزد پدیدآوران بوده است.

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۶

دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۱۸

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

شاپا (چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱

شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱

نمایه در SCOPUS، ISI، LISTA و

jipm.irandoc.ac.ir

دوره ۳۷ | شماره ۳ | صص ۸۹۵-۹۱۸

بهار ۱۴۰۱

<https://www.doi.org/10.35050/JIPM010.2022.839>

JIPM010.2022.839

چکیده: در این مقاله یک روش جدید برای برچسب‌گذاری تصاویر موجود در متون علمی فارسی معرفی می‌شود. در اسناد و مقالات علمی، تصاویر حاوی اطلاعات مهمی هستند و در بسیاری از موارد به‌تنهایی با بررسی آن‌ها می‌توان به ایده اصلی و یا نتایج مهم مقاله علمی پی برد، بدون اینکه لازم باشد کل مقاله را مطالعه کرد. به‌خاطر رشد روزافزون داده‌های تصویری، بازیابی تصاویر از اسناد علمی توجه زیادی را به خود جلب کرده و به یک موضوع روبه‌رشد در ادبیات تبدیل شده است. اولین قدم در بازیابی تصاویر تخصیص برچسب‌های توصیف‌کننده به هر تصویر است.

در اینجا برای استخراج برچسب تصویر از متن سندی که تصویر به آن تعلق دارد، استفاده شده است. زیرنویس و قسمتی از متن سند که در آن به تصویر مورد نظر اشاره شده است، در نظر گرفته می‌شود. عبارات اسمی در متن همراه تصویر با استفاده از پنج روش متفاوت فراوانی عبارات در سند، معکوس فراوانی سند، فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند، شباهت کسینوسی عبارات با زیرنویس، و ترکیب روش فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند و شباهت کسینوسی با زیرنویس رتبه‌بندی می‌شوند. در هر

روش، برچسب‌های انتخابی برای تصویر، عبارات اسمی با رتبه بالاتر در آن روش است. روش‌های معرفی شده با استفاده از داده آزمایشی از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) که منبع اصلی اسناد علمی فارسی است، ارزیابی می‌شوند. طبق نتایج به دست آمده در این تحقیق روش فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند بهترین روش برای برچسب زدن تصاویر موجود در اسناد علمی است.

کلیدواژه‌ها: برچسب زدن تصویر، نشانه گذاری تصویر، بازیابی تصویر، پردازش متن، استخراج فراداده، فناوری اطلاعات

۱. مقدمه

محققان در مقالات علمی از نمودارها برای خلاصه کردن نتایج و از فلوجارت‌ها برای بیان گام‌های الگوریتم خود و مقایسه روش‌های مختلف استفاده می‌کنند. به همین دلیل، امروزه، داده‌های تصویری رشد زیادی کرده و به همان نسبت تقاضا برای یک ابزار مؤثر که بتواند این دسته از اطلاعات را بازیابی کند، افزایش پیدا کرده است. دسترسی به این عناصر از یک سند علمی در بسیاری از موارد می‌تواند دورنمایی از ایده مقاله و نتایج کلی آن را، بدون نیاز به مطالعه متن اصلی مقاله ارائه کند. برای اینکه تصاویر موجود در یک پایگاه داده به‌طور مؤثر بازیابی شوند، نیاز است برای هر تصویر تعدادی برچسب که توصیف کننده آن باشد، در نظر گرفته شود. اکثر روش‌های برچسب زدن تصاویر در ادبیات بر اساس استخراج ویژگی‌های تصویر و استنتاج همبستگی بین این ویژگی‌ها و برچسب‌هایی است که توسط خبرگان انتخاب شده‌اند (Jeon, Barnard and Forsyth 2001; Lavrenko & Manmatha 2003; Wang, Blei & Fei-Fei 2009; Song et al. 2016; Putthividhy, Attias & Nagarajan 2010). تصاویر موجود در اسناد علمی کیفیت پایینی دارند. همچنین، در بسیاری از موارد در اسناد علمی، تصاویر با ویژگی‌های بصری مشابه مطالب متفاوتی را منتقل می‌کنند و باید برچسب‌های متفاوتی برای آن‌ها منظور کرد. چنانچه افزون بر خود تصویر به سندی که تصویر را شامل می‌شود هم دسترسی داشته باشیم، می‌توان از متن سند برای استخراج برچسب بهره برد. به این ترتیب که با استفاده از روش‌های پردازش متن، کلمات کلیدی مرتبط با تصویر را می‌توان از متن همراه تصویر و زیرنویس تصویر استخراج کرد (Josi, Chan, Johar & Hong 2013; Leong, Rada & Hassan 2010; Wartena & Charbonnier 2018). پایگاه اطلاعاتی «گنج» یکی از پایگاه‌های اطلاعاتی اسناد علمی ایران است. این پایگاه دستاورد کاربرد فناوری اطلاعات برای مدیریت اطلاعات

علم و فناوری در «پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)» است. «گنج» با صدها هزار رکورد، که شامل اطلاعات پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و پیشنهادها آن‌هاست، بزرگ‌ترین پایگاه اطلاعات علمی و فنی کشور است. این پایگاه هم‌اکنون مرجع بسیاری از پژوهشگران ایران و جهان است و روزانه بیش از ده هزار کاربر و ده‌ها هزار جست‌وجو در آن انجام می‌گیرد. در «گنج» امکان جست‌وجو بر اساس یک عبارت متنی پرس‌وجو و بازیابی و نمایش نتایج جست‌وجو در قالب فراداده‌های متنی (عنوان، چکیده، کلیدواژه، پدیدآور، سال انتشار) وجود دارد. لیکن، اطلاعات از تصاویر موجود در اسناد «گنج» بازیابی نمی‌شود. فراهم کردن چنین امکانی در «گنج» به‌عنوان یک ارزش افزوده می‌تواند آن را از موتورهای جست‌وجوی مشابه متمایز سازد.

اولین قدم در بازیابی تصاویر ایجاد یک پایگاه داده از تصاویر موجود در «گنج» است. «فخرزاده و صدیقی» روشی ساختارمحور که مبتنی بر چیدمان و آرایش فایل WORD سند است، برای ایجاد پایگاه داده از تصاویر مستخرج از اسناد علمی ارائه داده‌اند. نرم‌افزار معرفی شده قادر است تصاویر و زیرنویس آن‌ها و قسمتی از متن سند را که شامل اشاره به تصویر است، استخراج کند (۱۳۹۹). قدم بعدی در بازیابی تصاویر، استخراج برچسب‌های توصیف‌کننده برای تصاویر است. به دلیل پیچیدگی‌های موجود در محتوای تصاویر علمی، در این پژوهش از قسمتی از متن سند که شامل اشاره به تصویر است، برای برچسب زدن تصاویر استفاده می‌شود. در این تحقیق، روش‌های استخراج خودکار برچسب تصاویر، بر اساس پردازش زبان طبیعی بررسی و بهترین روش معرفی می‌شود. در بسیاری از موارد اطلاعات موجود در متن همراه تصویر کافی نیست. از طرف دیگر، بسیاری از روش‌های پردازش زبان طبیعی در این زمینه مبتنی بر اطلاعات آماری کلمات است و وقتی متن مورد بررسی کوتاه باشد، بر روی عملکرد آن‌ها اثر می‌گذارد. تلاش‌های محدودی برای استخراج برچسب از متن همراه تصویر در مقالات انگلیسی انجام شده است، اما از آنجا که زبان فارسی ماهیت و ساختار متفاوتی از زبان انگلیسی دارد، این روش‌ها نمی‌توانند در زبان فارسی به کار گرفته شوند. تا آنجا که نویسندگان این مقاله اطلاع دارند، پژوهشی برای استخراج برچسب تصاویر موجود در اسناد علمی فارسی در ادبیات وجود ندارد.

ادامه این پژوهش به این ترتیب سازمان یافته است که ابتدا، در بخش دوم، با مروری بر پیشینه پژوهش، مهم‌ترین مطالعات صورت گرفته در حوزه استخراج برچسب از تصاویر بررسی خواهد شد. در بخش سوم، ضمن معرفی روش پژوهش، روش‌های پیشنهادی

شرح داده می‌شود. برای بررسی کارایی روش‌های پیشنهادی در بخش چهارم، روش‌های معرفی شده با استفاده از یک مطالعه موردی در «پایگاه گنج» ارزیابی و بهترین روش معرفی می‌شود.

۲. پیشینه پژوهش

نویسندگان مقالات علمی از تصاویر برای فراهم کردن کمک بصری به منظور توضیح بهتر مفاهیم و یا خلاصه کردن روش پیشنهادی خود بهره می‌برند. به همین دلیل، موضوع بازیابی اطلاعات از تصاویر به یکی از موضوعات جذاب برای افرادی که در حوزه کتابخانه دیجیتال کار می‌کنند، تبدیل شده و در سال‌های اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است (Barnard & Forsyth 2001; Jeon, Lavrenko & Manmatha 2003; Wang, Blei & Fei-Fei 2009; Murthy & Manmatha 2015; Johnson, Ballan & Fei-Fei 2015; Yang, Zhang & Xie 2015; Wu et al. 2015; Sohmen et al. 2018; Jobin, Mondal & Jawahar 2019; Morris, Müller-Budack & Ewerth 2020). اکثر روش‌های موجود در این زمینه به دنبال استخراج برجسته‌های مناسب با توجه به محتوای خود تصویر هستند (Barnard & Forsyth 2001; Jeon, Lavrenko & Manmatha 2003; Wang, Blei & Fei-Fei 2009). در این تحقیقات سعی بر آن است که با استفاده از ویژگی‌های خود تصویر الگویی را پیدا کنند که ویژگی‌های بصری را به برجسته‌های از پیش تعیین شده توسط خبرگان مربوط کند. این الگو می‌تواند برای برجسته‌گذاری تصاویر جدید استفاده شود. با به وجود آمدن داده‌های آزمایشی عظیم روش‌های مبتنی بر یادگیری عمیق، پیشرفت‌های زیادی در این زمینه مشاهده شده است (Murthy & Manmatha 2015; Mayhew, Chen & Ni 2016; Johnson, Ballan & Fei-Fei 2015; Yang, Zhang & Xie 2015; Wu et al. 2015). اکثر این روش‌ها در مورد تصاویری که شامل یک شیء برجسته هستند، عملکرد خوبی دارند، اما در مورد تصاویر موجود در مقالات علمی که در آن تصاویر با ساختار مشابه مفاهیم کاملاً متفاوتی را انتقال می‌دهند، عملکرد ضعیفی نشان می‌دهند. نمودارهای خطی و یا نمودارهای پراکندگی در مقالات اگرچه ویژگی‌های بصری یکسان دارند، محتوای علمی متفاوتی را در هر سند ارائه می‌دهند و باید برجسته‌های متفاوتی داشته باشند. با استفاده از اطلاعات موجود در تصاویر می‌توان

گروه اصلی تصاویر (مثل تصاویر طبیعی، نمودار دایره‌ای، نمودار خطی، جدول‌ها، نمودار پراکندگی و غیره) را تعیین کرد. تحقیقاتی انجام شده است که آن‌ها را فقط با تمرکز بر نمودارها و با استفاده از روش‌های پردازش تصویر و یادگیری عمیق گروه‌بندی کرده‌اند (Savva et al. 2011; Tang et al. 2016; Siegel et al. 2016; Zhou and Tan 2000; Prasad et al. 2007). «سیگل» و همکاران، با در نظر گرفتن دو گروه (نمودار یا غیرنمودار) و با استفاده از شبکه عصبی پیچشی^۱، نمودارها را جداسازی کرده‌اند. آن‌ها سپس، با استفاده از روش‌های قانونمند^۲ و پردازش متن و تصویر، اطلاعات نمودارها را استخراج کرده و به عنوان برچسب در نظر گرفته‌اند (Siegel et al. 2016). «جویین، موندال و جواهر» برای تصاویر در مقالات علمی ۲۸ گروه معرفی کرده و با استفاده از روش‌های یادگیری عمیق با دقت خوبی توانسته‌اند تصاویر را تقسیم‌بندی کنند (Jobin, Mondal & Jawahar 2019). تا جایی که نویسندگان این تحقیق اطلاع دارند، روش معتبری برای برچسب‌گذاری تصاویر علمی فقط با استفاده از محتوای خود تصویر (فراتر از گروه تصویر)، وجود ندارد.

می‌توان از متن سند مربوط به تصویر برای برچسب زدن تصویر بهره برد. «لانگ، رادا و حسن» با استفاده از زیرنویس و توضیح متنی تصاویر و به کارگیری تکنیک‌های پردازش زبان طبیعی برچسب تصاویر را استخراج کرده‌اند. آن‌ها از سه نوع مجموعه داده استفاده کرده و سه روش متفاوت برای رتبه‌بندی کلمات در زیرنویس و متن مربوط به تصویر را در نظر گرفته‌اند. در یکی از این روش‌ها از برچسب‌های موجود در انبارۀ «فلیکر» استفاده کرده‌اند. رتبه هر کلمه در متن مربوط به تصویر با توجه به تکرار آن کلمه در انبارۀ «فلیکر» تعیین می‌شود. در روش بعدی از داده‌های موجود در «ویکی‌پدیا» و روش گراف استفاده شده است. هر کلمه بر اساس تحلیل معنایی صریح^۳ تبدیل به یک بردار می‌شود و به عنوان رأس گراف در نظر گرفته می‌شود، سپس، به بقیه کلمات در زیرنویس با یک یال جهت‌دار وصل می‌شود. وزن هر یال با توجه به شباهت استنباطی هر کلمه با کلمه بعدی تعیین می‌شود. با استفاده از وزن‌های محاسبه‌شده و الگوریتم تکرار گراف (Mihalcea and Tarau 2004) رتبه هر کلمه تعیین می‌شود. در روش سوم از روش مدل کردن (McCallum and Li 2006) موضوع متن استفاده کرده‌اند. بدین ترتیب، رتبه هر کلمه در زیرنویس با توجه به احتمال تعلق آن‌ها به مدل‌های موضوعی پیداشده تعیین

1. convolution nural network

2. rule based

3. explicit semantic analysis

می‌شود. سرانجام، رتبه کلمات با استفاده از این سه روش را به‌عنوان ویژگی کلمات در نظر می‌گیرند و با روش دستگاه بردار پشتیبان، رتبه نهایی هر کلمه تعیین می‌شود (Leong, Rada & Hassan 2010). «ماسون و چارنیاک»، با استفاده از داده‌های (Feng and Lapata (2008) که شامل تصاویر و زیرنویس آن‌هاست، نشان دادند که روش‌های آماری ساده مثل ضریب فراوانی^۱ در سند و معکوس فراوانی سند^۲، فراوانی در پیکره نتایج قابل قبولی در مقایسه با روش‌های پیچیده‌تر به‌دست می‌دهند (Mason & Charniak 2012).

تلاش‌های محدودی در استفاده از متن سند در برچسب زدن تصاویر در متون علمی انجام گرفته است. «جوزی، وارتن و چاربنویر» ابتدا، با استفاده از پردازش‌های ابتدایی زبان‌شناختی عبارات اسمی را از زیرنویس و متن اشاره‌شده به تصویر استخراج می‌کنند. سپس، عباراتی را که معکوس فراوانی سند بالاتری دارند، در نظر می‌گیرند (Josi, Wartena & Charbonnier 2018). در مرحله بعد با استفاده از روش تعبیه کلمه^۳، معادل برداری عبارت استخراج شده محاسبه می‌شود. عباراتی که معادل برداری آن‌ها شباهت بیشتری به عبارات اسمی زیرنویس داشته باشند، به‌عنوان برچسب انتخاب می‌شوند. انتخاب قسمت مناسبی از متن سند برای برچسب زدن تصویر، نقش مهمی در دقت سیستم دارد. به‌طور معمول، اطلاعات توصیف‌کننده تصویر، در نزدیکی تصویر قرار دارد (Chan, Johar & Hong 2013). با توجه به پیچیدگی‌های پردازش تصاویر در متون علمی، در این تحقیق از متن سند همراه تصویر برای برچسب زدن تصاویر استفاده می‌شود. روش‌های معرفی‌شده بر اساس پردازش زبان طبیعی را به‌دلیل تفاوت ساختاری زبان فارسی با انگلیسی نمی‌توان در زبان فارسی به‌کار برد. زبان فارسی یکی از زبان‌های هندواروپایی است که توسط بیش از صد میلیون نفر از مردم جهان صحبت شده و به‌عنوان زبان رسمی سه کشور ایران، افغانستان (فارسی دری) و تاجیکستان (فارسی تاجیکی) است. پردازش زبان فارسی به‌دلیل پیچیدگی‌های زبانی، کمبود منابع و مطالعات انجام‌شده در این زبان از دیدگاه محاسباتی کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. کاراکترهای یکسان با یونی‌کدهای گوناگون (مانند انواع میم)، وجود کاراکترهای بدون تأثیر در محتوا (مانند کاراکترهای کشسانی)، عدم یکسان‌نویسی فاصله و نیم‌فاصله و علائم نگارشی، کلمات چنددیکته‌ای،

1. term frequency

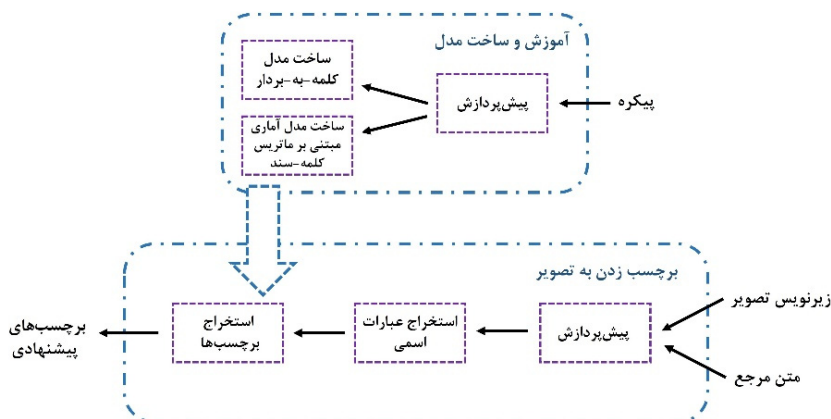
2. inverse document frequency

3. word embedding

تفاوت ساختار زبان فارسی با لاتین، کلمات جمع مکسر، و ریشه‌یابی پیچیده کلمات با توجه به ساختار زبان فارسی نمونه‌هایی از چالش‌های پردازش زبان فارسی است که برای متون علمی دوچندان می‌شود. تا آنجا که نویسندگان این مقاله اطلاع دارند، تحقیقی در زمینه برجسب زدن تصاویر موجود در متون علمی فارسی صورت نگرفته است.

۳. روش پژوهش

در این پژوهش با استفاده از روش مطالعات اسنادی، سیستمی برای استخراج برجسب تصاویر موجود در اسناد علمی طراحی شده است. این پژوهش از نظر ماهیت در ردیف پژوهش‌های توسعه‌ای-کاربردی قرار می‌گیرد. شکل ۱، واحدهای مختلف سیستم طراحی شده را نشان می‌دهد. این سیستم با تجزیه و تحلیل متن همراه تصویر با استفاده از روش‌های پردازش زبان طبیعی، برجسب‌های توصیف‌کننده تصویر را استخراج می‌کند. عملکرد سیستم با داده‌های آزمایشی بررسی می‌شود.

شکل ۱. روش پیشنهادی برای استخراج برجسب تصویر

۳-۱. پیش‌پردازش

در مرحله اول، نرمال‌سازی یا یکسان‌سازی انجام می‌شود. هدف از نرمال‌سازی یکسان کردن کلمات موجود در متون است. از آنجا که اسناد مختلف از کدگذاری‌های مختلف استفاده می‌کنند، کلماتی که از نظر نوشتاری تفاوت دارند اما در واقع یک کلمه هستند، با نرمال‌سازی یکسان می‌شوند. در مرحله بعد، کلمات ریشه‌یابی می‌شوند. در

اینجا از یک ریشه‌یابی ساده استفاده شده است:

- ◇ حذف شناسه‌های فعل فارسی با در نظر گرفتن زمان فعل
- ◇ حذف پیشوندهای فعل فارسی؛ مانند: «می»، «ب» و ...
- ◇ حذف پسوندهای مالکیت؛ مانند: «م»، «ت»، «ش»، «یم»، «یت»، «یش»، «یتان»، «یشان»، «یمان»، «مان»، «تان»، «شان» و «ان»
- ◇ حذف نشانه‌های جمع فارسی و عربی؛ مانند: «ها»، «ات»، «های»، «ان»، «هایی» و «ین».
- ◇ حذف «ی» میانجی

پس از آن با استفاده از واحدساز، متن به واحدهای تشکیل‌دهنده آن یعنی کلمات تبدیل می‌شود. مراحل پیش‌پردازش روی تمام متون موجود در پیکره اعمال می‌شود. در جدول ۱، نمونه‌ای از متن همراه یک تصویر و پردازش‌شده آن مشاهده می‌شود.

۳-۲. استخراج عبارات اسمی

پس از پیرایش اولیه، تمام عبارات اسمی یک کلمه‌ای^۱، دو کلمه‌ای^۲ و سه کلمه‌ای^۳ متن تمام اسناد موجود در پیکره استخراج می‌شود. در متن اسناد، کلمات رایجی وجود دارند که بار معنایی کمی دارند. این کلمات ایست‌واژه نامیده می‌شوند. ایست‌واژه‌های فارسی فهرستی از افعال فارسی، مصدر، حروف ربط، حروف اضافه و انواع قیده‌های زبان فارسی هستند. افزون بر آن، کلمات رایجی که ممکن است در توضیحات تصاویر ذکر شوند، به این فهرست اضافه شده‌اند. واژه‌هایی چون «شکل»، «نقشه»، «نمودار»، «تصویر» و یا لغاتی که در حوزه مورد بررسی رایج تلقی می‌شوند، همچون کلمات «مگا پاسکال» یا «نرم‌افزار متلب» به این فهرست افزوده شده‌اند. عباراتی که شامل ایست‌واژه‌ها هستند، حذف می‌شوند.

جدول ۱. نمونه‌ای از یک متن ورودی و متن پیش‌پردازش شده

متن ورودی	پیش‌پردازش
شکل ۱۴- نرخ خطای بیت برای رشته با طول ۱۰ شکل ۱۲- سیگنال اصلی در رشته شبه تصادفی حال با استفاده از مدولاسیون PSK باینری سیگنال را مدوله کرده و به یک کانال با نویز سفید گوسی جمع‌شو ارسال کرد. سیگنال به نویز کانال را ۵dB در نظر گرفت و گیر همان‌طور که در شکل ۱۳ مشاهده کرد و گیر نمودار قرمز سیگنال رسیده به گیرنده بود. با نویز بسیار زیادی جمع شد و سیگنال آبی سیگنال قبل از ارسال به کانال است. سپس با استفاده از دمدولاتور PSK باینری سیگنال ضرب شده در رشته شبه تصادفی را آشکار کرد و اگر طول سیگنال اصلی را T در اینجا ۱۰ در نظر بگیریم، برای آشکارسازی بعد از ضرب دوباره سیگنال شبه تصادفی در سیگنال دمدوله شده انتگرالی روی بازه T میگیریم.	شکل ۱۴- نرخ خطای بیت برای رشته با طول ۱۰ شکل ۱۲- سیگنال اصلی در رشته شبه تصادفی حال با استفاده از مدولاسیون PSK باینری سیگنال را مدوله کرده و به یک کانال با نویز سفید گوسی جمع شونده ارسال می‌کنیم سیگنال به نویز کانال را ۵dB در نظر می‌گیریم. همان‌طور که در شکل ۱۳ مشاهده می‌کنید، نمودار قرمز سیگنال رسیده به گیرنده می‌باشد که با نویز بسیار زیادی جمع شده است و سیگنال آبی سیگنال قبل از ارسال به کانال است. سپس با استفاده از دمدولاتور PSK باینری سیگنال ضرب شده در رشته شبه تصادفی را آشکار می‌کنیم. اگر طول سیگنال اصلی را T (در اینجا ۱۰) در نظر بگیریم، برای آشکارسازی بعد از ضرب دوباره سیگنال شبه تصادفی در سیگنال دمدوله شده انتگرالی روی بازه T میگیریم.

۳-۳. استخراج مدل‌های کلمات از پیکره

بعد از استخراج عبارات اسمی از متن مرجع، این عبارات رتبه‌بندی می‌شوند. عبارات با رتبه بالاتر به عنوان برچسب تصویر در نظر گرفته می‌شود. همان‌طور که در شکل ۱، نشان داده شده، برای این منظور، ابتدا باید دو مدل فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند^۱ و کلمه-به-بردار^۲ از پیکره استخراج شود. با استفاده از مدل عباراتی کلیدی از متن همراه تصویر استخراج می‌شود و با استفاده از مدل کلمه-به-بردار عبارات کلیدی که شباهت بیشتری به زیرنویس دارند، در نظر گرفته می‌شود. مدل tf_idf به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$tf_idf(t, d, D) = tf(t, d) \cdot idf(t, D) \quad \text{فرمول ۱}$$

$$tf(t, d) = f_{t,d} \quad \text{فرمول ۲}$$

$$idf(t, D) = \log \frac{N}{|d \in D: t \in d|} \quad \text{فرمول ۳}$$

t ، واژه مورد نظر، d ، سند مربوط، $f_{t,d}$ ، فراوانی واژه t در سند d است. N ، تعداد کل اسناد

1. term frequency-inverse document frequency (tf_idf)

2. word2vec

در پیکره D است. معکوس فراوانی سند idf برای یک واژه، لگاریتم معکوس کسر اسنادی است که حاوی آن واژه است و نشان‌دهنده اطلاعاتی است که آن واژه شامل می‌شود (Spärck 1972). خروجی این روش برای یک پیکره، یک ماتریس عددی است که در آن هر سند به صورت بُرداری از وزن‌های tf_idf متناظر با واژه‌هایش مشخص می‌شود. کلمه یا عبارتی که وزن متناظر با آن در ماتریس tf_idf بیشتر است، عبارت بااهمیت‌تری در سند مربوط محسوب می‌شود.

عبارات کلیدی می‌توانند بر اساس شباهت آن‌ها به زیرنویس هم رتبه‌بندی شوند. برای محاسبه شباهت بین کلمات نیاز است که مدل عددی کلمات را با استفاده از روش‌های تعبیه کلمات^۱ استخراج کرد. مدل کلمه-به-بردار از روش‌های کارآمد تعبیه کلمات است که با استفاده از روش یادگیری عمیق و بدون نظارت محاسبه می‌شود (Mikolov et al. 2013). در این روش کلمات پیکره به عنوان ورودی دریافت می‌شود و ماتریسی تولید می‌شود که تعداد سطرهای آن برابر تعداد کل کلمات پیکره است و هر سطر، بردار معادل هر کلمه را شامل می‌شود. بردار متناظر کلمات با در نظر گرفتن شباهت معنایی و مفهومی آن‌ها محاسبه می‌شود. روش کلمه-به-بردار از دو مدل معماری شبکه استفاده می‌کند. در مدل CBOW^۲ با دانستن مجموعه محدودی از کلمات اطراف y ، کلمه y پیش‌بینی می‌شود. به عنوان مثال، در عبارت «گربه بالای درخت»، کلمه «بالای» کلمه مرکزی و «گربه» و «درخت» کلمات محتوا هستند. در مدل skip-gram با دانستن کلمه y ، کلمات اطراف آن پیش‌بینی می‌شود. در اینجا از مدل CBOW استفاده می‌شود.

در روش CBOW ورودی الگوریتم، کلمات محتواست و خروجی y همان کلمه مرکزی است که می‌خواهیم پیش‌بینی کنیم. ورودی و خروجی به صورت بردار one-hot هستند. دو ماتریس $v \in R^{\{I \times n\}}$ و $R^{\{n \times |V| \}}$ را ایجاد می‌کنیم. n یک عدد دلخواه است که اندازه فضای تعبیه را مشخص می‌کند و $|V|$ تعداد کلمات موجود در پیکره است. v_i ستون i از ماتریس V ، بردار تعبیه n بُعدی متناظر با کلمه ورودی w_i است. u_j ردیف j از ماتریس خروجی U ، بردار تعبیه n بُعدی متناظر با کلمه مرکزی (کلمه هدف) w_j است. خلاصه‌ای از الگوریتم در زیر آمده است.

۱. در مجموعه کلمات محتوا با طول C ، برای هر کلمه محتوا یک بردار one-hot تولید

می‌کنیم:

$$(x_{1k}, x_{2k}, x_{3k}, \dots, x_{Ck} \in R^{|V|}) \quad \text{فرمول ۴}$$

۲. بردارهای تعبیه را برای کلمات محتوا به دست می‌آوریم:

$$(u_{1k} = vx_{1k}, u_{2k} = vx_{2k}, \dots, u_{Ck} = vx_{Ck} \in R) \quad \text{فرمول ۵}$$

۳. میانگین بردارهای تعبیه را حساب می‌کنیم:

$$\hat{u} = \frac{u_{1k} + u_{2k} + \dots + u_{Ck}}{C} \quad \text{فرمول ۶}$$

۴. بردار امتیازها را به دست می‌آوریم، $z = U\hat{u} \in R^{|V|}$ از آنجا که ضرب داخلی بردارهای مشابه بالاتر است، کلمات مشابه نزدیک هم قرار می‌گیرند تا امتیاز بالاتری به دست بیاید.

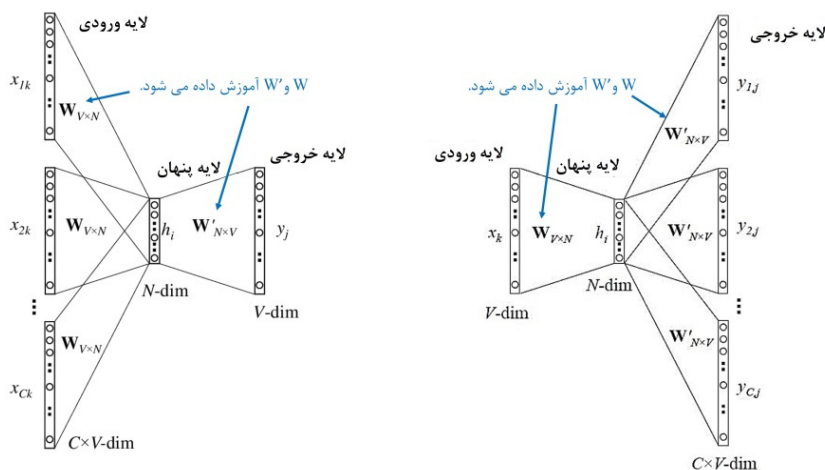
۵. با تابع softmax بردار امتیازها را به احتمال تبدیل می‌کنیم:

$$\hat{y} = \text{softmax}(z) \in R^{|V|} \quad \text{فرمول ۷}$$

۶. مطلوب آن است که بردار احتمالاتی که توسط شبکه عصبی تولید می‌شود $\hat{y} \in R^{|V|}$ با بردار صحیح احتمال $y \in R^{|V|}$ تطابق داشته باشد. بردار صحیح احتمال همان بردار one-hot، معادل کلمه مرکزی است. تابع هدف با استفاده از آنتروپی متقاطع بین $\hat{y}$ و y به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{minimize } J = -u_c^T \hat{u} + \log \sum_{j=1}^{|V|} \exp(u_j^T \hat{u}) \quad \text{فرمول ۸}$$

با بهینه‌سازی تابع هدف با استفاده از داده آزمایشی، بردارهای تعبیه کلمه مرکزی و کلمات محتوا به دست می‌آید.

شکل ۲. شبکه عصبی CBOW در چپ و شبکه عصبی Skip-gram در راست نشان داده شده است (Rong 2014)

۳-۴. استخراج برجسب‌ها

پس از محاسبه مدل‌های کلمات، با استفاده از نرم‌افزار استخراج تصاویر (فخرزاده و صدیقی ۱۳۹۹) فایل XML وُرد تجزیه شده و تصاویر، زیرنویس و قسمتی از متن سند که در آن به تصویر مورد نظر اشاره شده (متن مرجع)، استخراج می‌شود. پس از اعمال پیش‌پردازش یک کلمه‌ای و ترکیب‌های دو کلمه‌ای و سه کلمه‌ای کلمات زیرنویس و متن مرجع را تشکیل می‌دهیم. با استفاده از پیکره، مدل‌های tf-idf، idf، tf و کلمه-به-بردار را محاسبه می‌کنیم. در اینجا پنج روش مختلف برای استخراج برجسب‌ها در نظر گرفته می‌شود.

- ◇ در روش tf، مجموع یک کلمه‌ای‌ها، دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌های متن مرجع را بر اساس فراوانی آن‌ها در سند مربوط رتبه‌بندی می‌کنیم.
- ◇ در روش idf، مجموع یک کلمه‌ای‌ها، دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌های متن مرجع را بر اساس معکوس فراوانی آن‌ها در پیکره رتبه‌بندی می‌کنیم.
- ◇ در روش tf-idf، مجموع یک کلمه‌ای‌ها، دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌های متن مرجع را بر اساس نسبت فراوانی آن‌ها در سند مربوط به معکوس فراوانی آن‌ها در پیکره رتبه‌بندی می‌کنیم.
- ◇ در روش شباهت کسینوسی، مجموع یک کلمه‌ای‌ها، دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌های

متن مرجع را بر اساس شباهت کسینوسی با زیرنویس رتبه‌بندی می‌کنیم. با استفاده از مدل کلمه-به-بردار که از پیکره ساخته شده، معادل برداری زیرنویس و یک کلمه‌ای و دو کلمه‌ای موجود در متن مرجع را به‌دست می‌آوریم. معادل برداری عبارات چند کلمه‌ای، میانگین بهارهای متناظر با کلمات آنهاست. شباهت کسینوسی بین بردار معادل زیرنویس V_c با بردار معادل عبارت استخراج شده از متن مرجع V_R ، یک معیار برای سنجش شباهت با زیرنویس محسوب می‌شود. شباهت کسینوسی در واقع، نسبت ضرب داخلی دو بردار به حاصل ضرب اندازه دو بردار است و به‌صورت زیر حساب می‌شود:

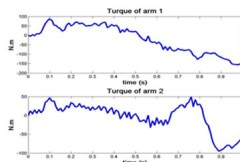
$$\text{فرمول ۹} \quad \text{cosine_similarity}(V_c, V_R) = \frac{V_c \cdot V_R}{|V_c| |V_R|}$$

◇ در روش شباهت کسینوسی و tf-idf، مجموع یک کلمه‌ای‌ها، دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌ها را ابتدا بر اساس tf-idf رتبه‌بندی می‌کنیم. سپس، مجموعه‌ای از برچسب‌های برتر را انتخاب می‌کنیم و دوباره بر اساس شباهت کسینوسی به زیرنویس رتبه‌بندی می‌کنیم. تعداد برچسب‌های خودکار پذیرفته شده در هر روش، با بهینه‌سازی میانگین معیار F_1 ، با استفاده از داده‌های آزمایشی تعیین می‌شود. به این ترتیب که در هر روش تعدادی از برچسب‌های خودکار که به ازای آنها میانگین معیار F_1 بیشینه است، در نظر گرفته می‌شود.

۴. ارزیابی روش‌های پیشنهادی

برای بررسی کارایی روش‌های پیشنهادی در برچسب زدن تصاویر، از یک مطالعه موردی در «پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)» کمک گرفته شده است. این پایگاه مرجع اصلی دسترسی به تمام متن پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی در ایران است. سی صد سند فنی-مهندسی در فرمت ورد را به‌صورت تصادفی از پایگاه داده «گنج» انتخاب کردیم. سپس، با استفاده از کد استخراج تصویر از فایل ورد، تصاویر این فایل‌ها را به همراه زیرنویس و متن مرجع استخراج کردیم. این کد قادر به استخراج تصاویر از فایل‌هایی است که فرمت استاندارد ورد را دارند. تعدادی از فایل‌ها خالی از تصویر بودند و تعدادی از آنها فرمت استاندارد نداشتند. برای استخراج متن مرجع هر تصویر، پاراگرافی که در آن به تصویر مورد نظر اشاره شده، به همراه دو پاراگراف قبل از آن و دو پاراگراف

بعد از آن در نظر گرفته شده است. در شکل ۳، نمونه‌ای از یک تصویر به همراه متن مرجع آن دیده می‌شود. از مجموعه تصاویر استخراج شده ۱۰۰ تصویر به صورت تصادفی انتخاب شده است و بر اساس محتوای زیرنویس و متن مرجع برچسب موضوعی خورده‌اند. این برچسب‌ها توسط سه خبره مستقل در حوزه مهندسی و فنی انتخاب شده است. این ۱۰۰ تصویر برای محاسبه خطای سیستم استفاده می‌شود. انتخاب برچسب مناسب فقط با در نظر گرفتن یک برش کوتاه از متن سند در بعضی موارد بسیار چالش برانگیز بوده است. در شکل ۳، پاراگراف‌های قبل و بعد از متن مرجع، زیرنویس‌های جدول‌ها و تصاویر اطراف آن است و به همین دلیل، قابلیت توصیفی متن مرجع کم است.

شکل ۱۶: نتایج حاصل از ردیابی مسیر تحت نویز سفید

شکل ۱۵: گشتاور حاصل برای مسیر موردنظر. بوسیله روش ارائه شده در [36] و WNN-CS در شکل ۱۵ نمودارهای گشتاور بدست آمده برای مسیر مرجع توسط روش کنترل بهینه حلقه باز ارائه شده در [36] نشان داده می‌شود.
جدول ۹: مقادیر پارامترهای یک بازوی مکانیکی ماهر دولینکه صفحه‌های هانگونه که مشاهده می‌شود نتایج حاصل از روش ارائه شده در پژوهش حاضر با استناد به روش ارائه شده در [36] معیار می‌باشد و خطای حاصل نیز مربوط به خطای ردیابی مسیر در روش کنترل PID مبتنی بر WNN-CS می‌باشد.
حالت همان مسیر را تحت نویز سفید قرار داده تا کنترلر پیشنهادی از نظر مقاوم بودن بررسی گردد. نتایج حاصل در شکل ۱۶ آمده‌است. همانطور که دیده می‌شود کنترلر پیشنهادی با بیشترین خطای، مقاومت خوبی در برابر نویز دارد.
شکل ۱۶: نتایج حاصل از ردیابی مسیر تحت نویز سفید.
حالت بعدی، موقعیتی را در نظر می‌گیریم که سیستم از حالت اولیای جدا از حالت اولیه مسیر موردنظر شروع به حرکت میکند.
شکل ۱۷ نتایج ردیابی را نشان می‌دهد. مجدداً کنترلر به خوبی با گذشت زمان بر روی مسیر قرار می‌گیرد.
شکل ۱۷: نتایج حاصل از ردیابی با شرایط شروع متفاوت

برچسبها:

بازو مکانیکی (۳)، بازومکانیکی ماهر (۳)، مکانیکی ماهر (۲)، کنترلر PID (۲)، ردیابی مسیر، خطای ردیابی، مسیر موردنظر، مکانیکی ماهر دولینکه، کنترلر پیشنهادی، ماهر دولینکه (۱)، PID مبتنی، گشتاور بدست، ماهر دولینکه صفحه‌ای، کنترلر PID مبتنی، مسیر موردنظر بوسیله، خطای ردیابی مسیر

شکل ۳. نمونه‌ای از یک تصویر همراه با زیرنویس و متن مرجع. برچسب‌هایی که توسط روش tf-idf استخراج شده نیز نمایش داده شده است (از پایان‌نامه کارشناسی ارشد اسلامی (۱۳۹۱)

۴-۱. معیارهای ارزیابی

برای ارزیابی بازخوانی از معیار McCarthy and Navigli (2007) استفاده کردیم. برای محاسبه این معیار تصاویر را تعدادی خبره مستقل برچسب می‌زنند و هر برچسب خودکاری که استخراج می‌شود بر اساس فراوانی آن در لیست برچسب خبرگان وزن‌دهی می‌شود. اگر فرض کنیم $H = \{h_1, h_2, h_3\}$ مجموعه خبرگان باشد و $I = \{i_1, i_2, i_3, \dots\}$ مجموعه تصاویری باشد که توسط خبرگان برچسب خورده‌اند، T_j مجموعه تمام برچسب‌هایی است که توسط خبرگان، برای تصویر i_j در نظر گرفته شده و a_j مجموعه برچسب‌هایی

است که توسط سیستم برای تصویر t_j انتخاب شده است. بازخوانی به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$R = \frac{\sum_{a_j: t_j \in I} \frac{\sum_{word \in a_j} freq_{word}}{|T_j|}}{|I|} \quad \text{فرمول ۱۰}$$

در معادله بالا $freq_{word}$ فراوانی کلمه $word$ از مجموع برچسب‌های خودکار a_j در مجموع برچسب‌های دستی است. دقت سیستم به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$P = \frac{\sum_{a_j: t_j \in I} \frac{\sum_{word \in a_j} \{1 \text{ if } word \in T_j\}}{|a_j|}}{|I|} \quad \text{فرمول ۱۱}$$

با استفاده از معیار بازخوانی و دقت معیار F_1 به صورت زیر محاسبه می‌شود:

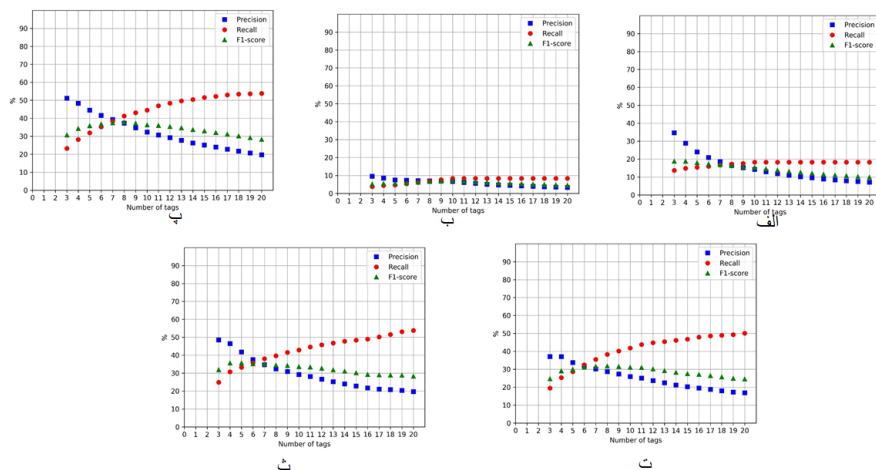
$$P = \frac{\sum_{a_j: t_j \in I} \frac{\sum_{word \in a_j} \{1 \text{ if } word \in T_j\}}{|a_j|}}{|I|} \quad \text{فرمول ۱۲}$$

۴-۲. پیاده‌سازی و بررسی نتایج

به منظور پیاده‌سازی از زبان برنامه‌نویسی «پایتون» نسخه ۳/۶ و کتابخانه‌های «هضم»^۱، NLTK^۲، «جنسیم»^۳ (Rehurek & Sojka 2010) و «پارسیوار»^۴ (Salar et al. 2018) استفاده شده است. با استفاده از مدل کلمه-به-بردار CBOW معادل برداری کلمات پیکره استخراج شد. طول بردار برابر با ۳۰۰ و پارامترهای اندازه پنجره و کمینه رخداد کلمات در سند هر دو برابر با ۵ در نظر گرفته شد. یک کلمه‌ای و دو کلمه‌ای و سه کلمه‌ای‌های موجود در پیکره استخراج شده و مدل tf_idf محاسبه شد. بر اساس پنج روش پیشنهاد شده، یک کلمه‌ای و دو کلمه‌ای و سه کلمه‌ای‌های موجود در متن مرجع رتبه‌بندی شدند. در مشاهدات اولیه با در نظر گرفتن یک کلمه‌ای‌ها، عبارات نامرتبط زیادی در خروجی مشاهده شد و تأثیر منفی در کارکرد الگوریتم داشت. همچنین، در مجموع برچسب‌هایی که توسط خبرگان انتخاب شده بود، تعداد خیلی محدودی برچسب یک کلمه‌ای وجود داشت. به همین دلیل، برای این مسئله تنها دو کلمه‌ای‌ها و سه کلمه‌ای‌ها در نظر گرفته شد.

در هر روش ۲۰ برچسب برتر که رتبه بالاتری دارند، انتخاب شدند. بر اساس مشاهدات انجام شده بعد از ۲۰ برچسب، موارد مرتبط به‌ندرت دیده شده است. از میان این بیست

برچسب، تعدادی از برچسب‌های برتر که میانگین معیار F_1 به ازای آن‌ها بیشینه شود، انتخاب شدند. نمودار میانگین دقت و بازخوانی و معیار F_1 برای پنج روش معرفی شده، و برای بیست برچسب اول در شکل ۴، نمایش داده شده است. بهترین دقت و بازخوانی و معیار F_1 ، مربوط به پنج روش در جدول ۲، نشان داده شده است.

شکل ۴. مقادیر دقت (آبی)، بازخوانی (قرمز) و معیار F_1 برای پنج روش معرفی شده. الف) tf ، ب) idf ، پ) $tf-idf$ ، ت) شباهت کسینوسی، و ث) $tf-idf$ و شباهت کسینوسی

همان‌طور که در جدول ۲، می‌بینیم روش $tf-idf$ بیشترین معیار F_1 را دارد. هرچه تعداد برچسب‌های انتخابی توسط سیستم را افزایش دهیم، بازخوانی سیستم بهتر می‌شود، اما به دلیل ظاهر شدن مثبت‌های اشتباه، دقت سیستم و به همان نسبت معیار F_1 کاهش پیدا می‌کند. انتظار اولیه ما این بود که کلمات موجود در زیرنویس بهترین توصیف‌کننده‌های تصویر باشند. عباراتی که $tf-idf$ بالاتری دارند، در واقع کلمات کلیدی متن هستند. بر این اساس، همراستا با روش Josi, Wartena & Charbonnier (2018) می‌توان ابتدا تعداد زیادی عبارات را که $tf-idf$ بالاتری دارند، انتخاب کرد و در نهایت، تعداد محدودی از آن‌ها را که شباهت کسینوسی بیشتری به زیرنویس دارند، به عنوان برچسب تصویر در نظر گرفت. اما نتایج آزمایشات نشان داد که در نظر گرفتن شباهت کسینوسی با زیرنویس، اگرچه نتایج قابل مقایسه‌ای با $tf-idf$ دارد، باعث بهبود خروجی آن نشده است. دلیل اصلی این امر آن است که در خیلی از موارد زیرنویس‌های انتخاب شده توسط نویسنده سند دقیق نیستند.

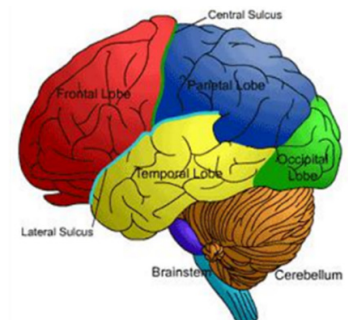
جدول ۲. مقایسه پنج روش پیشنهادی

روش	صحت درصد	بازخوانی درصد	F_1 درصد
tf	۱۵	۱۷	۱۵
idf	۶	۸	۷
tf-idf	۳۷	۴۱	۳۸
Cosine similarity	۲۹	۳۸	۳۱
tf-idf + Cosine similarity	۴۲	۳۳	۳۶

شکل ۵، یک نمونه از تصاویر با زیرنویس همراه با بیست برچسب انتخابی توسط سیستم با دو روش مختلف را نشان می‌دهد. اولین پاراگراف عباراتی را که tf-idf بالاتری دارد، نشان می‌دهد. این عبارات بار دیگر بر اساس شباهت کسینوسی رتبه‌بندی شده و در پاراگراف دوم نمایش داده شده است. کلماتی که درشت‌نمایی شده‌اند، عباراتی هستند که توسط خبرگان نیز به عنوان برچسب در نظر گرفته شده‌اند. اعداد داخل پرانتز نشان‌دهنده تعداد خبرگانی هستند که برچسب مورد نظر را انتخاب کرده‌اند. کلمه «نمای جانبی» به اشتباه در زیرنویس دوبار تکرار شده است و این باعث شده است که در شباهت کسینوسی با زیرنویس، عباراتی که شامل «نما و جانبی» هستند، رتبه بالاتری از عباراتی را به دست آورند که شامل کلمه «مغز» هستند؛ در حالی که در این تصویر، از نظر سه خبره، «قشر مغز و لوب» عبارات توصیف‌کننده تصویر است و «نما» و «جانبی» کلمات کم‌اهمیتی بوده و توصیف‌کننده تصویر نیستند. در شکل ۶، خروجی سیستم با سه روش tf-idf، شباهت کسینوسی و ترکیب tf-idf و شباهت کسینوسی نمایش داده شده است. در روش شباهت کسینوسی، عباراتی که شامل «جانب» است، رتبه بالایی به دست آورده‌اند، در حالی که «جانب» نسبت به کلمات دیگر در زیرنویس ارزش اطلاعاتی کمتری دارد. با ترکیب شباهت کسینوسی با tf-idf نیز بهبودی در خروجی tf-idf ایجاد نمی‌شود.

گاهی، زیرنویس یک توضیح کلی از تصویر را ارائه می‌دهد و توضیح دقیق‌تر تصویر در متن مرجع می‌آید. برای مثال، در شکل ۳، زیرنویس «نتایج حاصل از ردیابی مسیر تحت نویز سفید» است و در توضیحات تکمیلی در متن مرجع همراه تصویر، چنین به نظر می‌آید که در این تصویر نتایج کنترلر برای بازوی مکانیکی ماهر در مسیر تحت

نویز سفید بررسی شده است. بنابراین، هر سه خبره بازوی مکانیکی ماهر و کنترلر^۱ PID را به عنوان برجسب در نظر گرفته‌اند که با خروجی سیستم بر اساس روش tf-idf تطابق دارد.

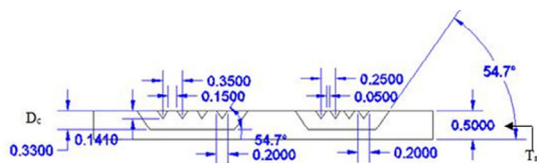
شکل ۴-۱ نمای جانبی از نمای جانبی لوبهای قشر مغز

قشر مغز (۳)، فعالیت مغزی، لوب پیشانی (۲)، لوب آهیانه‌ای (۲)، لوب گیجگاهی (۱)، نما جانبی، نما جانبی لوبها (۲)، جانبی لوبهای قشر، لوبهای قشر مغز (۳)، جانبی لوبها، لوبهای قشر، نواحی قشر مخ، تحقیقات BCI، عادی بدن ایجاد، لوب پیشانی لوب، قسمت خاص نسبت ناحیه اصلی شامل حالت عادی بدن، شامل لوب پیشانی، اصلی شامل لوب

جانبی لوبها، قشر مغز (۳)، نما جانبی، نما جانبی لوبها (۲)، جانبی لوبهای قشر، لوبهای قشر، لوبهای قشر مغز (۳)، لوب پیشانی (۲)، لوب گیجگاهی (۱)، فعالیت مغزی، لوب آهیانه‌ای (۱)، عادی بدن ایجاد، لوب پیشانی لوب، نواحی قشر مخ، قسمت خاص نسبت ناحیه اصلی شامل حالت عادی بدن، شامل لوب پیشانی، اصلی شامل لوب، تحقیقات BCI

شکل ۵. برجسب‌های استخراج شده توسط سیستم. پاراگراف اول: روش tf-idf. پاراگراف دوم: روش شباهت کسینوسی (از پایان‌نامه کارشناسی ارشد حاتمی ۱۳۹۲)

1. proportionalIntegral derivative (PID)

(ب)

شکل 3-5: ابعاد میز نوری سیلیکونی (الف) دید از بالای میز نوری (ب) دید از جانب میز نوری (ابعاد در مقیاس میلی‌متر می‌باشند)

شکل 2-5: شماتیک میز نوری سیلیکونی به همراه ابعادهای نصب شده بر روی آن

ابعاد VCSEL و دیود نوری معرفی شده در فصل دوم به طور خلاصه در جدول 1-5 مشخص شده‌اند. ابعاد حفره‌ها و شیارهای V شکل متناظر با ابعاد VCSEL فوتودیود و فیبر نوری مشخص شده‌اند. به عنوان مثال طول حفره‌ی مربوط به آرایه‌ی VCSEL باید از $965 \mu\text{m}$ (طول VCSEL) و طول حفره‌ی گیرنده باید از $1350 \mu\text{m}$ (طول چهار دیود نوری با فاصله‌ی $50 \mu\text{m}$ از یکدیگر) بزرگتر باشد. برای راحت حرکت دادن و چسباندن آلمان‌ها درون حفره‌ها، طول و عرض حفره‌ها حدود $100 \mu\text{m}$ از هر طرف بزرگتر در نظر گرفته شد.

شکل 3-5 ابعاد میز نوری سیلیکونی طراحی شده بر اساس ابعاد آلمان‌های مشخص شده در جدول 1-5 را نشان می‌دهد. (تمام ابعاد برحسب میلی‌متر مشخص شده‌اند). شکل 3-5 دید از بالای میز نوری را نشان می‌دهد که در این شکل ابعاد حفره‌ها و شیارها، مشخص شده است. شکل 3-5 دید از کنار میز نوری را نشان می‌دهد که در این شکل زاویه‌ی دیوارهای حفره، عرض شیارها و عمق حفره‌ها و شیارها مشخص شده است. براساس این شکل فاصله‌ی بین شیارهای V شکل در طرف فرستنده برابر با $250 \mu\text{m}$ (فاصله‌ی بین دو VCSEL در آرایه‌ی VCSEL) و در طرف گیرنده برابر با $350 \mu\text{m}$ می‌باشد. ابعاد میز نوری طراحی شده در جدول 2-5 مشخص شده است. به دلیل زاویه‌ی والگرایه‌ی VCSEL (حدود 14° درجه) و همچنین به دلیل اینکه فضای انتشار بین VCSEL و فیبر هوا می‌باشد همانند آنچه در شکل 4-5 نشان داده شده است، سطح زیرین فیبر مانند یک لنز عمل کرده که باعث تمرکز پرتوهای بالاتر از محور نوری فیبر می‌شود. این تأثیر هنگام استفاده از پوشش رزین بین VCSEL و فیبر نوری با ضریب شکست بیشتر از هوا کاهش می‌یابد. شکل 4-5 مشخصات فیبر و شیار V شکل را مشخص می‌کند. براساس این شکل مقدار بالادستی فیبر از شیار (q) برابر با $29.5 \mu\text{m}$ می‌باشد و فاصله‌ی بین لیزر و سطح پایین فیبر برابر با $34.5 \mu\text{m}$ می‌باشد. پارامترهای شکل در جدول 2-5 مشخص شده‌اند.

برچسبها:

روش tf-idf: میز نوری (3)، نوری سیلیکونی (1)، میز نوری سیلیکونی (3)، ابعاد میز نوری (3)، میز نوری ابعاد، فیبر نوری، دیود نوری (1)، آرایه VCSEL (1)
روش شباهت کسینوسی: میز نوری (3)، نوری ابعاد، نوری سیلیکونی (1)، جانب میز، جانب میز نوری، میز نوری سیلیکونی (3)، ابعاد دیود نوری، ابعاد آلمان‌های ترکیب tf-idf و شباهت کسینوسی: میز نوری (3)، نوری سیلیکونی (1)، میز نوری سیلیکونی (3)، ابعاد میز نوری (3)، میز نوری ابعاد، فیبر نوری، دیود نوری (1)، شماتیک میز نوری

شکل 6. مقایسه برچسب‌های استخراجی بر اساس روش‌های tf-idf، شباهت کسینوسی، و روش ترکیب tf-idf و شباهت کسینوسی (از پایان‌نامه افیونی اکبری 1391)

5. نتیجه‌گیری

تصاویر، حاوی اطلاعات مهمی از اسناد علمی هستند. به همین دلیل، امروزه تحقیقات در زمینه بازیابی تصاویر از اسناد علمی از تحقیقات روبه‌رشد است. برای بازیابی تصاویر ابتدا باید یک پایگاه داده از تصاویر و برچسب‌های توصیف‌کننده آن‌ها ایجاد شود. به دلیل پیچیدگی‌های محتوایی تصاویر علمی، در این تحقیق از زیرنویس و قسمتی از متن سند که شامل اشاره به تصویر است، برای برچسب زدن تصاویر استفاده شد. ابتدا، پیش پردازش‌های رایج متن (نرمال‌سازی، ریشه‌یابی) بر روی متن تصویر اعمال شد. سپس، عبارات اسمی که شامل همه ترکیبات یک کلمه‌ای، دو کلمه‌ای، و سه کلمه‌ای متن مرجع است، استخراج شد. در نهایت، عبارات اسمی استخراج شده با استفاده از پنج روش فراوانی کلمه، معکوس فراوانی سند، فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند، شباهت کسینوسی عبارات با زیرنویس و ترکیب روش فراوانی کلمه-معکوس فراوانی سند و شباهت کسینوسی رتبه‌بندی شدند. نتایج داده آزمایشی نشان داد که روش فراوانی کلمه-معکوس

فراوانی سند عملکرد بهتری نسبت به سایر روش‌ها دارد.

یکی از مشکلات روش پیشنهادی و البته، تمام روش‌های مشابه که بر اساس مدل‌سازی آماری طراحی شده، این است که در خروجی نهایی، عبارات مثبت اشتباهی مشاهده می‌شود که در خیلی موارد بار معنایی کمی دارند. در صورت دسترسی به پیکره عظیم داده در حوزه تخصصی مورد نظر، می‌توانیم مدل‌های کلماتی قابل اعتماد بهتری بسازیم. مدل کلماتی بهتر خطای سیستم را کاهش می‌دهد. همچنین، دسترسی به یک بانک داده عظیم از واژه‌های کلیدی موجود در حوزه مربوط می‌تواند در فیلتر کردن عبارات بی‌معنا کمک‌کننده باشد.

در روش ارائه‌شده، با بررسی متنی که به تصویر اشاره می‌کند، برچسب‌های تصویر استخراج شده و محتوای خودِ تصویر در نظر گرفته نشده است. از جمله پیشنهادها برای تحقیقات آتی این است که محتوای خودِ تصویر هم بررسی شود. از آنجا که تنوع تصاویر در اسناد علمی زیاد است و ویژگی‌های یک گروه با گروه دیگر از تصاویر خیلی متفاوت است. بنابراین، در قدم اول باید تصاویر را گروه‌بندی کرد و سپس، با استفاده از روش‌های پردازش تصویر اطلاعات مناسب در خودِ تصاویر را برای برچسب زدن در نظر گرفت.

۶. قدردانی

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی است که با حمایت‌های مادی و معنوی «پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)» به انجام رسیده است. همچنین، نویسندگان از «مرکز فناوری اطلاعات ایرانداک» برای فراهم کردن داده آزمایشی برای این پژوهش و از آزمایشگاه متن‌کاوی و یادگیری ماشین «ایرانداک» قدردانی می‌کنند.

فهرست منابع

- اسلامی، علی. ۱۳۹۱. طراحی کنترلر شبکه ویولتی برای بازوی مکانیکی متحرک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تبریز.
- افیونی اکبری، شیرین. ۱۳۹۱. طراحی و پیاده‌سازی میز نوری سیلیکونی جهت کوپلینگ VCSEL و دیود نوری PIN به فیبر نوری چند مود. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
- حاتمی، رویا. ۱۳۹۲. طبقه‌بندی سیگنال‌های EEG ناشی از تصور حرکتی به کمک تلفیق فیلترهای فضایی فرکانسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه صنعتی شاهرود.

فخرزاده، آزاده، و امیرحسین صدیقی. ۱۳۹۹. ارائه روشی ساختارمحور برای ایجاد پایگاه داده از تصاویر مستخرج از اسناد علمی؛ مورد مطالعه: پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج). پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات ۳۵ (۳): ۷۵۴-۷۲۹.

References

- Barnard, K & D. Forsyth. 2001. Learning the semantics of words and pictures. *Proceedings Eighth IEEE International Conference on Computer Vision. ICCV 2001*. (pp. 408-415). IEEE. doi: 10.1109/ICCV.2001.937654. Vancouver, BC, Canada.
- Bratasan, D., I. Nedelcu, M. Datcu.. 2011. The semantic gap for satellite image annotation and automatic mapping applications. *IEEE Journal of Selected Topics in Applied Earth Observations and Remote Sensing* 4 (1)204–193 .
- Chan, Ch. Sh., A. Johar, & Jer Lang Hong. 2013. Contextual information for image retrieval systems. 2013. 2013 10th International Conference on Fuzzy Systems and Knowledge Discovery (FSKD), Shenyang, China. pp. 863-867 2013, doi: 10.1109/FSKD.2013.6816315.
- Feng, Y. and M. Lapata. 2008. Automatic image annotation using auxiliary text information. *Proceedings of ACL-08: HLT*, pages 272–280.
- Jeon J., V. Lavrenko, and R. Manmatha. 2003. Automatic image annotation and retrieval using cross-media relevance models. *Proceedings of the ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*. Toronto, Canada.
- Jobin, K. V., A. Mondal, and C. V. Jawahar. 2019. Docfigure: A dataset for scientific document figure classification. 13th IAPR International Workshop on Graphics Recognition. Sydney, NSW, Australia.
- Johnson, L. Ballan, & L. Fei-Fei. 2015. Love thy neighbors: Image annotation by exploiting image metadata. 2015. *IEEE International Conference on Computer Vision*. Santiago, Chile (pp. 4624–4632). IEEE.
- Josi F., C. Wartena, and J. Charbonnier. 2018. Text-Based Annotation of Scientific Images Using Wikimedia Categories. *DEXA2018. Communications in Computer and Information Science* 903: 243-253.
- Leong, C. W, M. Rada, and S. Hassan. 2010. Text Mining for Automatic Image Tagging. *Proceedings of the 23rd International Conference on Computational Linguistics*. Beijing, China.
- Li, Wei, and A. McCallum. 2006. Pachinko allocation: DAG-structured mixture models of topic correlations, *Machine Learning*, *Proceedings of the Twenty-Third International Conference (ICML 2006)*, Pittsburgh, Pennsylvania, USA.
- Mason, R., and E. Charniak. 2012. Apples to Oranges: Evaluating Image Annotations from Natural Language Processing Systems. *Proceedings of the 2012 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics, Human Language Technologies*, June, 2012. Canada (pp172-181). Association for Computational Linguistics.
- Mayhew, M. B., B. Chen, & K. S. Ni. 2016. Assessing semantic information in convolutional neural network representations of images via image annotation. *IEEE International Conference on Image Processing (ICIP)*. Phoenix, AZ, USA (pp. 2266–2270). IEEE.
- McCarthy, D., and R. Navigli. 2007. Evaluations (SemEval-2007 Task 10: English Lexical Substitution Task). *Proceedings of the Fourth International Workshop on Semantic*. Prague, Czech Republic; USA (pp.48-53) Association for Computational Linguistics.
- Mihalcea R., and P. Tarau. 2004. TextRank: Bringing order into texts. *Proceedings of Empirical Methods in Natural Language Processing*. Barcelona, Spain.
- Mikolov, T., K. Chen, G. Corrado, & J. Dean, 2013. Efficient estimation of word representations in vector space, *arXiv preprint arXiv:1301.3781*.

- Morris, D., E. Müller-Budack, & R. Ewerth. 2020. SlidelImages: A Dataset for Educational Image Classification. Jose J. et al. (eds) *Advances in Information Retrieval. ECIR 2020. Lecture Notes in Computer Science*, vol 12036. Cham. Portugal: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-45442-5_36
- Murthy, V. N., S. Maji, & R. Manmatha. 2015. Automatic image annotation using deep learning representations. *ACM on International Conference on Multimedia Retrieval*. 2015, New York, NY, USA (pp. 603 – 606).
- Prasad, V. S. N., B. Siddiquie, J. Golbeck, and L. S. Davis. 2007. Classifying computer generated charts. 2007 International Workshop on Content-Based Multimedia Indexing (CBMI). Talence, France.
- Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation ({LREC} Miyazaki, Japan.
- Putthivithy D., H. T. Attias, and S. S. Nagarajan. 2010. Topic regression multi-modal latent dirichlet allocation for image annotation. *2010 IEEE Computer Society Conference on Computer Vision and Pattern Recognition (CVPR)*, San Francisco, CA, USA.
- Rehurek, R. and P. Sojka. 2010. Software Framework for Topic Modelling with Large Corpora *Proceedings of the LREC 2010 Workshop on New Challenges for NLP Frameworks*, pp 45–50. Valletta, Malta
- Rong, X. 2014. word2vec Parameter Learning Explained (cite arxiv:1411.2738)
- Salar, B., A. Roshanfekr, U. Zafarian, & H. Asghari. 2018. A Language Processing Toolkit for Persian. *Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation ({LREC} Miyazaki, Japan.*
- Savva, M., N. Kong, A. Chhajta, L. Fei-Fei, M. Agrawala, and J. Heer. 2011. Revision: Automated classification, analysis and redesign of chart images. In *Proceedings of the 24th annual ACM symposium on User interface software and technology (UIST '11)*. New York, NY, USA (pp: 393–402). Association for Computing Machinery. DOI: <https://doi.org/10.1145/2047196.2047247>
- Siegel, N., Z. Horvitz, R. Levin, S. Divvala, and A. Farhadi. 2016. Figureseer: parsing result-figures in research papers. *ECCV, 2016. Lecture Notes in Computer Science*, vol 9911. Cham. Amsterdam, Netherlands: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46478-7_41
- Sohmen, L., J. Charbonnier, I. Blümel, C. Wartena, and L. Heller. 2018. Figures in scientific open access publications. *Digital Libraries for Open Knowledge, 22nd International Conference on Theory and Practice of Digital Libraries, TPDL 2018, Porto, Portugal, September 10-13, 2018, Proceedings*. (E. Méndez, F. Crestani, C. Ribeiro, G. David, and J. C. Lopes, eds.), vol. 11057 of *Lecture Notes in Computer Science*, pp. 220–226, Springer.
- Song, L., M. Luo, J. Liu, L. Zhang, B. Qian, M. H. Li, & Q. Zheng. 2016. Sparse multi-modal topical coding for image annotation, *Neurocomputing* 214 (C) 162–174. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2016.06.005>.
- Spärck Jones, K. 1972. A statistical interpretation of term specificity and its Application in retrieval. *Journal of Documentation*. Vol. 28 (1).11-21 :
- Tang, B., X. Liu, J. L., M. Song, D. Tao, S. Sun, and F. Dong. 2016. Deepchart: Combining deep convolutional networks and deep belief networks in chart classification. *Signal Processing* 124: 156-161.
- Wang, C., David Blei, and Li Fei-Fei. 2009. Simultaneous image classification and annotation. *Proceedings of IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition*. Miami, FL, USA.
- Wu, J., Y. Yu, C. Huang, & K. Yu. 2015. Deep multiple instance learning for image classification and auto-annotation. *Proceedings of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition*. Boston, MA, USA (pp. 3460–3469) IEEE.
- Yang, Y., W. Zhang, & Y. Xie. 2015. Image automatic annotation via multi-view deep representation, *Journal of Visual Communication Image Representation* 33 (8): 368–377.

Zhou, Y. P., and C. L. Tan. 2000. Hough technique for bar charts detection and recognition in document images. Proceedings 2000 International Conference on Image Processing (Cat. No.00CH 37101) (ICIP), Vancouver, BC, Canada.

آزاده فخرزاده

دارای مدرک تحصیلی دکتری در رشته پردازش تصویر از دانشگاه اویسالای سوئد است. ایشان هم‌اکنون استادیار پژوهشکده فناوری اطلاعات، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است. پردازش تصویر، یادگیری ماشین، کلان‌داده‌ها، و یادگیری عمیق از جمله علایق پژوهشی وی است.

محدثه رهنما

متولد ۱۳۷۴ و دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی کامپیوتر گرایش هوش مصنوعی در دانشگاه الزهراست. یادگیری ماشین، پردازش زبان‌های طبیعی و پردازش تصویر از جمله علایق پژوهشی وی است.

جلال‌الدین نصیری

متولد سال ۱۳۶۲ دارای مدرک تحصیلی دکتری در رشته مهندسی کامپیوتر گرایش نرم‌افزار از دانشگاه تربیت مدرس است. ایشان هم‌اکنون استادیار دانشگاه فردوسی مشهد است. پردازش زبان‌های طبیعی و یادگیری ماشین از جمله علایق پژوهشی وی است.

